

Setan, Pelastakaa Lasten ja Amnesty International Suomen osaston kannanotto: sateenkaarilasten oikeuksien turvaaminen vaatii vahvempia toimia

Setan, Pelastakaa Lasten ja Amnesty International Suomen osaston marraskuun alussa julkaisemassa julkilausumassa vaaditaan sateenkaarilasten ja -nuorten oikeuksien turvaamista tehokkaammin. Julkilausuma lähetettiin ministereille, kansanedustajille ja eduskuntaryhmien pääsihteereille kirjeessä, jossa oli mukana myös Translasten ja -nuorten perheiden viestejä päättäjille.

Vaatumuksemme tiivistetysti:

- **Lainsäädännön on turvattava sateenkaarilasten oikeudet**
- **Haavoittuvassa asemassa olevat sateenkaarilapset tulee huomioida kattavasti kaikissa lapsipoliittisissa asiakirjoissa ja toimenpideohjelmassa**
- **Sateenkaarilasten osallistuminen omaa elämäänsä koskeviin ratkaisuihin, palvelujen kehittämiseen sekä yhteiskunnalliseen päätöksentekoon on varmistettava**

YK:n lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa valtioita huolehtimaan kaikkien lasten oikeuksista. Tästä huolimatta sateenkaarilasten kokema syrjintä, väkivalta ja osattomuuden kokemukset sukupuoli-identiteetin, sukupuolen ilmaisun, kehon sukupuolitettujen piirteiden tai seksuaalisen suuntautumisen perusteella ovat yhä yleisiä.

Tuoreiden tutkimustulosten mukaan sateenkaarilapset kohtaavat muita enemmän koulukiusaamista, seksuaalista häirintää ja koronatilanteen aiheuttamia mielenterveyden haasteita. Tietoa sateenkaarilasten kokemasta syrjinnästä, heihin kohdistuvasta väkivallasta, seksuaalisesta häirinnästä ja mielenterveyden haasteista on olemassa, mutta riittävät toimenpiteet puuttuvat edelleen.

Sateenkaarilapset kantavat vielä edelleen myös kohtuuttoman vastuun tiedon jakamisesta aikuisille. Lisäksi he joutuvat kohtaamaan epäasiallista kohtelua ammattilaisten taholta.

Ihmisoikeuksien toteutumista seuraavat kansainväliset valvontaelimet ovat viime vuosina kiinnittäneet yhä enemmän huomiota valtioiden velvollisuuteen turvata seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien lasten oikeudet. Keväällä Suomi sai tähän liittyen useita suosituksia YK:n ihmisoikeussopimuksia valvovilta komiteoilta.

Syksyllä kokoontui laaja kirjo toimijoita webinaariin, jossa keskusteltiin siitä, mitkä asiat tuottavat sateenkaarilapsille turvaa ja hyvinvointia. Suomen on toimittava sateenkaarilasten hyvinvoinnin ja turvallisen arjen takaamiseksi useilla tasoilla.

Lainsäädännön on turvattava sateenkaarilasten oikeudet

Sateenkaarilasten ihmisoikeuksia tulee vahvistaa lainsäädännön keinoin. Sukupuoleltaan moninaisten lasten itsemääräämisoikeuden toteutumiselle on edelleen erityisiä esteitä. Kun translakia uudistetaan, sukupuolen juridisen vahvistamisen ehdottomasta 18 vuoden ikärajasta on

luovuttava translasten ja -nuorten kokemaan syrjintään puuttumiseksi. Myös intersukupuolisten lasten fyysinen koskemattomuus ja itsemääräämisoikeus on turvattava lailla.

Haavoittuvassa asemassa olevat sateenkaarilapset tulee huomioida kattavasti kaikissa lapsipoliittisissa asiakirjoissa ja toimenpideohjelmissa

Tarvitsemme myös erillisen valtioneuvoston hallinnonalat läpileikkaavan sateenkaaripoliittisen toimintaohjelman, joka edistää sateenkaarilasten hyvinvointia ja turvallisuutta elämän eri osa-alueilla. Yksi keskeinen toimenpide on vahvistaa kaikkien lasten kanssa toimivien ammattilaisten osaamista sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuudesta.

Sateenkaarilasten osallistuminen omaa elämäänsä koskeviin ratkaisuihin, palvelujen kehittämiseen sekä yhteiskunnalliseen päätöksentekoon on varmistettava

YK:n lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa valtioita ottamaan ikä- ja kehitystason mukaisesti huomioon kaikkien lasten kokemukset ja näkemykset heitä koskevissa asioissa. Tämä tarkoittaa sateenkaarilasten kuulemista ja osallistamista heitä koskevaan päätöksentekoon, palveluiden kehittämiseen ja hallinnollisiin toimiin.

Sateenkaarilasten osallisuuden tulee toteutua niin lainvalmistelussa kuin toimintaohjelmien suunnittelussa ja seurannassa. Päätöksiä ja niiden toimeenpanoa ohjaavassa lapsivaikutusten arvioinnissa on syytä pitää huolta siitä, että myös sateenkaarilapsia kuullaan ja heidän näkemyksiään otetaan huomioon.

Päätäjien tulee myös varmistaa, että lasten parissa toimivat ammattilaiset, kuten varhaiskasvattajat, opettajat, opetus- ja kasvatustoimen johtajat ja päättäjät itse saavat riittävää ja ajantasaista tietoa, koulutusta ja täydennyskoulutusta. Syksyllä aloittaneiden kunnanvaltuutettujen on varmistettava, että sateenkaarilapset otetaan huomioon kuntien yhdenvertaisuussuunnitelmissa.

Kun sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus etenee ja hyvinvointialueita perustetaan, niiden päätöksentekoon ja palveluiden järjestämiseen on otettava mukaan eri lapsiryhmiä, myös sateenkaarilapsia. Lapsia osallistavat edustukselliset rakenteet kunnissa, hyvinvointialueilla ja kansallisesti eivät automaattisesti takaa erityistä huomioita tarvitsevien lasten ja lapsiryhmien, kuten sateenkaarilasten kuulemisen varmistumista.

Osallistuakseen täysipainoisesti yhteisöjensä kehittämiseen, lapset tarvitsevat tietoa omista oikeuksistaan. Aikuiset tarvitsevat tietoa ja työkaluja siihen, miten monenlaisia sateenkaarilapsia kuullaan ja otetaan mukaan merkityksellisillä tavoilla heidän arjen, elinympäristön ja erilaisten palvelujen kehittämiseen.

Uskomme, että tällä hallituskaudella valmistunut kansallinen lapsistrategia ohjaa jatkossa vahvemmin myös sateenkaarilasten oikeuksien täysimääräistä toteutumista niin paikallisesti, alueellisesti kuin kansallisesti.

Pelastakaa Lapset

Suomi on valittu ihmisoikeusneuvoston jäseneksi kolmivuotiskaudelle. Suomen on osoitettava neuvostossa sitoutumisensa sateenkaarilasten oikeuksien puolustamiseen omalla esimerkillään. Olemalla se muutos, jonka haluamme maailmassa nähdä, edistämme sateenkaarioikeuksien toteutumista globaalisti.

Allekirjoittajat:

Kerttu Tarjamo, pääsihteeri, Seta

Hanna Markkula-Kivisilta, pääsihteeri, Pelastakaa Lapset ry

Frank Johansson, toiminnanjohtaja, Amnesty International Suomen osasto

Julkilausuma perustuu 10.9.2021 pidetyn sateenkaarilasten hyvinvointia ja oikeuksia koskevan webinaarin sisältöön.